

Ks. Marian Kowalczyk SAC: Prefiguracja postaci Maryi w Starym Testamencie

Twierdzenie, że w Protoewangelii pod słowem „niewiasta” należy rozumieć tylko Najświętszą Maryję Pannę, a pod słowem „nieprzyjaźń” jedynie walkę między wężem a Maryją, nie może być przyjęte jako udowodnione, a więc jako jedynie możliwe. Wskazanie na Maryję potwierdza jednak wyjątkowo uroczysty ton przepowiedni Protoewangelii o starciu głowy węża. Zapowiedziana „niewiasta” jest w rzeczywistości kimś wielkim, kto pokona szatana środkami niezwykłymi — pisze ks. Marian Kowalczyk w „Teologii Politycznej Co Tydzień”: „Zwiastowana”.

Fakty przekazane przez Pismo Święte mają doniosłe znaczenie dla mariologii. Warto więc zaprezentować główne wyniki badań odnośnie do nauki biblijnej zawartej już w tekstach Starego Testamentu w odniesieniu do Niepokalanej Dziewicy Maryi. Warto dodać, że już Ojcowie Kościoła interpretowali niektóre teksty starotestamentalne w odniesieniu do Maryi, stąd w najpopularniejszych modlitwach i przejawach kultu maryjnego znajdujemy szereg określeń, które dziś nie są do końca zrozumiałe, np. Niewiasta z tzw. Protoewangelii, nowa Ewa, Arka Przymierza i Córa Syjonu.

Niewiasta z tzw. Protoewangelii

Na prestiż „Protoewangelii” (Rdz 3,14-15) wskazuje wiersz 15, przekonując wiernych, że jest to pierwsza Radosna Nowina, którą uściślają późniejsze proroctwa mesjańskie. Precyzują one, iż ostateczne zwycięstwo odniesie *zera* („nasienie niewiasty”).

Odpowiadając na pytanie: co należy rozumieć pod słowem „niewiasta”, egzegeci wskazują na podobieństwo Protoewangelii z tekstem Iz 7,14, dzięki któremu wyrażenie *ha almâh* (panna) odnosi się do Najświętszej Dziewicy w sensie dosłownym. Oznacza to, że słowo „*ha iszszu* – niewiasta” z Rdz 3,15 powinno oznaczać Maryję.

Trzeba jednak przyznać rację biblistom, że język hebrajski nie kieruje się stałymi zasadami przy używaniu rodzajników. Dlatego zastosowanie tekstu Iz 7,14 do Najświętszej Dziewicy opieramy nie na użyciu przy słowie „*almâh*” rodzajnika, ale na kontekście. Chodzi o to, że prorok Izajasz widzi niewiastę rodzącą i wydającą na świat dziecię, a jednak nazywa ją dziewicą, co spełnia się wyłącznie w zastosowaniu do postaci Maryi.

Sugestywnym argumentem zwolenników maryjnej interpretacji Protoewangelii są słowa skierowane do węża: „Ustanawiam nienawiść między tobą a niewiastą”. Chodzi tu więc o ukazanie niewiasty w zwycięskiej walce z szatanem, czego nie można zastosować do Ewy, która przecież uległa jego pokusie. Należy jednak pamiętać, że walkę z szatanem toczyć będzie w szczególności Mesjasz, Syn Maryi i On odniesie ostateczne zwycięstwo. Znaczące jest tu całkowite odseparowanie się od linii zła, które jawi się jeszcze wyraźniej, jeżeli

przyjmujemy, że niewiasta, która wydaje na świat dziecko kruszące głowę węża, czyni to bez udziału mężczyzny, czyli jest matką, a zarazem dziewicą. W takim założeniu byłaby to jedynie Maryja.

Wymowna jest ponadto powaga Pisma Świętego i Tradycji. Zwolennicy maryjnej interpretacji powołują się na Apokalipsę św. Jana rozdz. 12: „Ukazał się znak wielki na niebie: Niewiasta obleczona w słońce...”, gdzie Apostoł miałby powoływać się na niewiastę z Rdz 3,15. Do dzisiaj jednak pozostaje otwartą kwestia, do jakiego stopnia niewiasta obleczona w słońce, a jednak podlegająca prześladowaniom szatana, i niewiasta walcząca z szatanem z Rdz 3,15 są identyczne.

Niech nam wystarczy fakt, iż za tłumaczeniem maryjnym Protoewangelii opowiada się wielu Ojców Kościoła, a papieże Pius IX (por. bulla *Ineffabilis Deus*, ogłaszająca Niepokalane Poczęcie NMP) i Pius XII (por. Konst. Apostolska *Munificentissimus Deus*, określająca dogmat o Wniebowzięciu NMP) stwierdzają, że tekst Rdz 3,15 mówi o Maryi, Matce Jezusa Chrystusa. Argumenty te nie utracą nic ze swej mocy, nawet jeżeli się przyjmie pogląd, że w Rdz 3,15 jest mowa o Ewie i o Maryi, z tym, że o Ewie w sensie dosłownym, zaś o Maryi w sensie typicznym.

Twierdzenie zatem, że w Protoewangelii pod słowem „niewiasta” należy rozumieć tylko Najświętszą Maryję Pannę, a pod słowem „nieprzyjaźń” jedynie walkę między wężem a Maryją, nie może być przyjęte jako udowodnione, a więc jako jedynie możliwe. Wskazanie na Maryję potwierdza jednak wyjątkowo uroczysty ton przepowiedni

Protoewangelii o starciu głowy węża. Zapowiedziana „niewiasta” jest w rzeczywistości kimś wielkim, kto pokona szatana środkami niezwykłymi.

Nowa Ewa

Kierując się powyższymi sugestiami, pisarze chrześcijańscy nazywali Maryję nową Ewą. Między Maryją i Ewą zachodzi wiele analogii, przy czym najistotniejszy jest wątek macierzyństwa: Ewę określa się bowiem jako matkę wszystkich żyjących, Maryję zaś jako Matkę wszystkich wierzących.

Niezwykłą zbieżność dostrzegamy między scenami kuszenia w Raju (Rdz 3,1-7) i Zwiastowania (Łk 1,26-38) – posiadają one podobny schemat. W obu występują kobiety rozmawiające z bytami nadprzyrodzonymi: Maryja z Aniołem, Ewa z szatanem. Obie muszą dokonać wyboru: Ewa kieruje się chęcią zrównania z Bogiem, Maryja opiera się na akcie wiary w Boga. Tym samym Ewa sprowadza na ludzkość śmierć duchową, zaś Maryja dzięki swojemu posłuszeństwu pośredniczy w Dziele Zbawienia, dając światu „nowego Adama”.

I jeszcze jeden szczegół – obydwie są matkami, które w tragicznych okolicznościach tracą swoje dzieci. Sprawiedliwy i niewinny Abel, zabity przez brata Kaina jest typem Jezusa, który oddał życie za zbawienie świata podobnie jak Ewa jest typem Maryi. Należy dodać, że wszystkie typy i zapowiedzi starotestamentalne, uobecnione na kartach Nowego Testamentu, pokazują Maryję jako Narzędzie w ręku Boga, poprzez które działa On dla zbawienia całej ludzkości.

Arka Przymierza

Pismo Święte nie nazywa Maryi wprost „Arką Przymierza”. Określenie to przyłgnęło do Niej na podstawie analogii. Arka Przymierza była skrzynią wykonaną przez Izraelitów u podnóża Synaju na polecenie Boga, w której umieszczono kamienne tablice z zapisanym Dekalogiem (Wj 25,10-22; Pwt 10,1-5; 1Krl 8,9). Odtąd towarzyszyła ludowi w wędrówce przez pustynię i była znakiem obecności Boga. Król Dawid sprowadził Arkę do Jerozolimy, dzięki czemu miasto stało się nie tylko stolicą polityczną, ale i religijną Izraelitów. Kiedy Salomon wybudował Świątynię Jerozolimską, umieścił ją w centralnym miejscu Przybytku, zwanym „Święte świętych” (1Krl 8,1-9).

Arka Przymierza była wykonana z drewna akacjowego, cała pozłacana (Wj 25,10-11). Dawni pisarze chrześcijańscy w połączeniu drewna ze złotem dopatrywali się zjednoczenia pierwiastka ludzkiego z pierwiastkiem boskim. Złoto zewnętrznej strony Arki miało wskazywać na doskonałą postawę stałości Maryi w relacji do Boga, natomiast złoczone wnętrze – napełnione Duchem Świętym wewnątrz Matki Jezusa.

Ewangelista Łukasz w opisie Zwiastowania ukazuje Maryję jako Arkę Przymierza. Szczególne znaczenie mają słowa Gabriela: moc Najwyższego osłoni cię, a dosłownie: „okryje Cię cieniem” (por. Łk 1,35). Pojęcie „cień” przywodziło Izraelitom najczęściej na myśl opis Arki Przymierza, gdyż to na nią padał cień obłoku, będącego znakiem Bożej obecności (Wj 40,34-38). Maryja została więc osłonięta cieniem „mocy Najwyższego”, podobnie jak niegdyś Arka Przymierza, i stała się w ten sposób żywym Sanktuarium Boga wśród ludzi.

Warto zwrócić uwagę na opis nawiedzenia Elżbiety (Łk 1,39-45). Maryja wędrowała do swojej krewnej przez Góry Judzkie (Łk 1,39). Podobną podróż przebyła Arka Przymierza, gdy król Dawid przenosił ją z Kariat Jearim do Jerozolimy (2 Sm 6,2-16). Obydwa wydarzenia miały miejsce w górach Judei, niedaleko Jerozolimy. I towarzyszyła im radość: Elżbieta wydała okrzyk wesela i wielbiła Boga – poruszył się Jan Chrzciciel ukryty w jej łonie – a król Dawid tańczył z radości przed Arką Przymierza (2 Sm 6,5.12.16). Arka, podczas swej podróży do Jerozolimy, przebywała trzy miesiące w domu Obed-Edoma w Gat (2 Sm 6,10-11). Podobny był czas pobytu Maryi w domu Elżbiety (Łk 1,56).

Arka Przymierza była dla Izraelitów źródłem Bożego błogosławieństwa (2 Sm 6,11-12). Również Maryja stała się źródłem mesjańskiego błogosławieństwa dla domu Elżbiety i Zachariasza, ich krewnych i sąsiadów, a także całej ludzkości. Św. Łukasz stara się pokazać Maryję jako Arkę Przymierza, która nosi w sobie prawdziwego Boga. Dlatego do Niej mogą odnosić się słowa Apokalipsy: „Oto przybytek Boga z ludźmi: i zamieszka wraz z nimi i będą oni Jego ludem, a On będzie Bogiem z nimi” (Ap 21,3).

Córa Syjonu

W starotestamentalnych prorocत्वach mówiących o Mesjaszu i czasach ostatecznych pojawia się tytuł „Córa Syjonu”. Odnosi się do Izraela, a szczególnie do tzw. Reszty Izraela, która zachowała wierność, także podczas niewoli babilońskiej. Pismo Święte nie nazywa Maryi „Córą

Syjonu”, jednak św. Łukasz w scenie Zwiastowania sięga do tych proroctw, z czego można wnioskować, że i on dostrzega w skromnej Dziewczynie z Nazaretu nową Córkę Syjonu.

Prorok Sofoniasz pisał: Wyśpiewuj, Córo Syjońska! Podnieś radosny okrzyk, Izraelu! Ciesz się i wesel z całego serca, Córo Jeruzalem (3,14; por. So 3,15-17; Jl 2,21-27; Za 2,15; 9,9). Należy zwrócić szczególną uwagę na czasownik *chaire* – „raduj się”. Sofoniasz kieruje te słowa do Narodu Wybranego – Córy Syjonu, wzywając do radości z powodu przyjścia Zbawiciela. Archanioł Gabriel natomiast pozdrawia w ten sposób Maryję. Za jego pośrednictwem Bóg wzywa Ją, nową Córkę Syjonu, do wielkiej radości, która ma stać się udziałem całej ludzkości, dzięki przyjsciu na świat Mesjasza. Maryja jako nowa Córka Syjonu jest uosobieniem nowego Izraela, gdyż to właśnie dzięki wypowiedzianemu przez nią *fiat* mógł narodzić się lud nowego Przymierza, czyli Kościół.

Ks. Marian Kowalczyk SAC

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

